

Юлія Богданівна Веселка,
науковий співробітник відділу
проектування та розвитку обдарованості
Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Київ, Україна

УДК 37.015.31

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ З БАТЬКАМИ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

В статті описано традиційні та нетрадиційні форми роботи з родителями одарених учасників. Розповідається про проблеми, з якими стикаються батьки, виховуючі одарених дітей. Згадується необхідність педагогічної підготовки батьків, звертається увага на розвиток творчих здібностей дитини завдяки спільній діяльності з батьками.

Ключові слова: одареність, інноваційні форми роботи, розвиток, навчання та виховання.

This article describes traditional and non-traditional ways of working with parents of gifted students. Told about the problems faced by parents who are raising gifted children. The need for teacher training parents, attention is focused on the development of children's creativity through the cooperation of parents.

Key words: talent, innovative forms of work, development, training and education.

Важливим моментом діяльності з обдарованими дітьми є комплекс заходів, спрямованих на зміцнення співпраці із сім'ями обдарованих дітей. У сім'ї відбувається формування особистісних якостей і творчих здібностей дитини, тому практичне завдання вчителів – надання психолого-педагогічної підтримки сім'ям, які мають обдарованих дітей.

У заходах щодо роботи з батьками істотно місце займають батьківські збори з проблем розвитку, навчання та виховання. Для того, щоб збори були ефективними, необхідно використовувати різні форми спілкування:

- круглі столи;
- інформаційно-практичні бесіди;
- інформаційні лекторії з елементами практикуму;
- навчальні семінари;
- творчі лабораторії батьків;
- батьківські педагогічні тренінги;
- батьківсько-учнівські капусники;
- обмін думками.

З метою визначення підходів батьків до цієї проблеми доцільно проводити анкетування, індивідуальні консультації, підбір наукової та практичної літератури для батьків. До традиційних форм роботи з батьками належать:

- психолого-педагогічні лекторії;
- залучення батьків до навчально-виховного процесу (творчі справи, батьківські збори, індивідуальні тематичні консультації, соціологічні опитування);
- участь батьків в управлінні навчальним закладом (батьківські комітети, піклувальна рада);
- проведення брифінгів (питання/відповідь), круглих столів (обговорення теми, обмін думками та досвідом власної діяльності);

- залучення батьків до трудових справ (суботники, участь в ремонті).

Серед нетрадиційних форм діяльності з батьками можна виокремити такі: *батьківські читання, батьківські вечори, тренінги, круглий стіл, електронний журнал, Інтернет-консультації, інформаційний лист учня, портфоліо учня.*

Батьківські читання є більш цікавою формою діяльності, особливістю якої є те, що вона дає можливість батькам не лише слухати лекції вчителів, а й брати активну участь в її обговоренні.

Яким же чином можна організувати батьківські читання? По-перше, батьки визначають найбільш актуальні питання психології та педагогіки, які вони хотіли б розглянути. Завдання вчителя – зібрати інформацію та проаналізувати її. Отримати відповідь на поставлене питання можна за допомогою книг, що підбирають фахівці та шкільний бібліотекар. Батьки читають книги, а потім використовують рекомендовану літературу на батьківських читаннях.

Особливістю батьківських читань є те, що проаналізувавши книгу, батькам необхідно викласти власне бачення питання та зміну підходів до його роз'язання.

Перейдемо до такої форми діяльності з батьками, як батьківські вечори. Це форма краще згуртовує батьківський колектив. Щодо термінів проведення батьківських вечорів, їх можна проводити декілька разів на рік без присутності дітей. Особливістю таких вечорів є те, що батьки мають чудову нагоду поспілкуватися з іншими батьками однокласників їхньої дитини, знайти відповіді не лише на свої питання, але й та ті, які їм ставлять власна дитина та життєві ситуації. Звичайно, що теми таких вечорів

можуть мати різну проблематику. Під час таких вечорів батькам необхідно бути відвертими та дружніми, активно взаємодіяти з іншими батьками.

Наведемо приклад тематики таких вечорів: «Перші роки життя моєї дитини», «Шкільні друзі моєї дитини», «Сімейна спадщина та традиції» тощо.

Перевагою таких вечорів є висловлення власної думки із запропонованих тем, обговорення проблемних питань, звернення уваги на більш суперечливі моменти у вихованні дітей батьками.

Досить цікаво проходять практичні заняття або майстер-класи. Смачна та корисна їжа для дитини, ідеї для дому, перша медична допомога, відпочинок із сім'єю, а також багато інших тем майстер-класів дають можливість зацікавити та залучити батьків до спільної дозвільної діяльності з дітьми.

Батьківські тренінги. Батьківські тренінги – це активна форма діяльності з батьками, які мають на меті змінити взаємодію з власною дитиною, зробити спілкування більш довірливим та щирим. Завданнями таких тренінгів є:

- сприяння усвідомленню основних засад психічного розвитку дитини;
- розвиток умінь будувати діалогічну взаємодію при розв'язанні проблемних сімейних ситуацій;
- сприяння критичному осмисленню стійких стереотипних установок у сімейному вихованні;
- розширення та збагачення знання щодо ролі емоційної сфери у становленні особистості дитини та відпрацювання навичок емпатійного реагування на дитячу поведінку;
- виховування педагогічної компетентності батьків [1].

Успішність таких тренінгів залежить від активності та регулярності відвідування батьками цих заходів.

Частіше тренінги проводяться у формі дискусій з використанням проблемних питань, далі готуються відповіді на питання з проблем виховання. Питання вибирають батьки. Декілька родин можуть відповісти на одне питання. Звичайно, що у них можуть бути різні думки, позиції, до того ж інші батьки не вступають в дискусію, а лише слухають або аплодують по закінченні обговорення чи доповнюють.

Експертами на батьківських рингах виступають учні класу, визначаючи, яка родина у відповідях на питання була більш близька до правильного трактування.

Також серед вчителів використовуються нетрадиційні форми проведення батьківських зборів. Серед них *збори* – це ділова гра, що має на меті виявити бачення батьків з означеної проблеми, шляхи та способи її розв'язання, а також сприяти об'єднанню батьківського колективу, формуванню доброзичливих і довірливих взаємин між батьками та вчителями.

Спілкування батьків на зборах проходить за групами, які можуть бути такими: «діти», «адміністрація закладу», «вчителі», «батьки». Відповідно до отриманої назви, учасники виконуватимуть певну роль у грі. Групу експертів може очолити шкільний психолог. Кожна група готує аналіз проблеми та оприлюднює спосіб її

розв'язання. Наприкінці гри проводять самооцінку учасників, під час якої кожному з батьків необхідно продовжити фразу: «Працюючи з групою, я зрозумів(-а), що ...»

Збори-конкурси можуть бути проведені під такими назвами: «Тато, мама, я – читаюча сім'я» або «Тато, мама, я – спортивна сім'я» тощо, на яких, отримавши інформацію до роздумів про значущість батьків у вихованні у дітей любові до книги і спорту, учасники можуть продемонструвати успіхи у цих областях.

Збори-практикум не лише знайомлять батьків з певними поняттями, але і під час зборів навчають соціальним вправам, допомагають застосувати отриману інформацію на практиці. Наприклад, одна з тем таких зборів може звучати так: «Як допомогти дитині стати уважною». На такому заході учасники знайомляться з поняттям уваги та його основними властивостями, вивчають та демонструють ігри та вправи з розвитку уваги.

Важливо, щоб розумові зусилля дитини, її пізнавальна енергія доброзичливо сприймалися та підтримувалися з боку дорослих не лише у навчальному закладі, але і вдома. Сім'я обдарованої дитини у певних випадках має відношення до розвитку її особистості та обдарованості. Як би ми не розглядали вплив природно обумовлених факторів, цілеспрямованого навчання та виховання на розвиток особистості та обдарованості дитини, значущість сім'ї залишається вирішальною [2].

Нагадаємо, що завданням сучасного навчального закладу є створення для дитини та батьків сприятливих умов для розвитку пізнавального та творчого потенціалу.

Учитель координує зусилля не лише для оптимального розвитку обдарованих дітей, обдарованість яких ще не проявилася, але й для батьків кожного з таких дітей.

Таким чином, діяльність з батьками здійснюється у таких напрямках:

- психологічний супровід родини обдарованої дитини;
  - інформаційне середовище для батьків;
  - спільна практична діяльність обдарованої дитини та її батьків;
  - підтримка та заохочення батьків на рівні ЗНЗ.
- Мета діяльності з батьками обдарованих дітей – навчання батьків ефективній взаємодії з їхньою дитиною, допомога батькам у пошуку шляхів розв'язання проблем, що є більш актуальними у вихованні обдарованої дитини. Такий вид діяльності спрямований на:
- формування навичок взаємодії з дитиною;
  - розширення можливостей розуміння обдарованої дитини;
  - покращення рефлексії взаємин з обдарованою дитиною;
  - розвиток партнерських взаємин і співробітництва батьків з дитиною.

Діяльність з батьками має бути спрямованою на те, щоб навчити їх приймати власну дитину, бачити її такою якою вона є. Важливо повідомити батькам, що обдарована дитина, тобто, їхня дитина має особливості, які в подальшому допоможуть у професійному

самовизначенні. Важливо донести до батьків, що за будь-яких талантів дитина залишається дитиною.

Багатьма ЗНЗ створюються цикли батьківських зборів, форми яких бувають різними: круглі столи, конференції, практикуми, «творчі скарбнички» тощо. Великою підмогою для розвитку кругозору батьків повинен стати електронний щоденник. У рамках «Щоденника» створюються спеціальні групи «Вчися вчитися» та «Юні дослідники». Для учасників групи «Вчися вчитися» підбрано спеціальні завдання та тренажери для розвитку навчальних навичок. Дитина та її батьки можуть підібрати необхідні завдання для відпрацювання та вдосконалення певних навичок.

Учасники групи «Юні дослідники» – родини класу, яким цікаво займатися дослідницькою діяльністю. На сторінках групи пропонуються цікаві досліди. Батьків і дітей знайомлять з кращими дослідними роботами наукового товариства молодших учнів. Батьки діляться враженнями від спільних дослідницьких робіт з дітьми.

Нами запропоновано рекомендації батькам обдарованих дітей.

1. Будьте відвертими зі своїми дітьми. Обдаровані діти чутливі до брехні, отже, їх це стосується у першу чергу.

2. Намагайтесь уникнути довгих пояснень та бесід.

3. Чітко оцінюйте рівень розвитку вашої дитини.

4. Не пропустіть зміни у поведінці вашої дитини.

Як правило, вони виражаються у нестандартних питаннях та є проявом неординарності вашої дитини, а отже – ознакою обдарованості.

5. Не дозволяйте собі проектувати на дитину власні мрії та інтереси, бо це заважає прояву індивідуальності дитини.

Спільна практична діяльність обдарованої дитини та її батьків.

Діяльність з розвитку творчого та пізнавального потенціалу дітей починається на літніх канікулах. У цей час краще розв'язувати виховні та освітні завдання.

Учителю доцільно підготувати батьків до активної взаємодії з дитиною, інформувати, як розвивати дитину влітку, що цікавого можна з нею дізнатися, які маленькі відкриття зробити.

Необхідно зазначити, що літо – це відповідний час для формування пізнавальних інтересів дитини.

На зборах, що проводяться у травні, учитель інформує батьків про можливості активного відпочинку дитини.

Пропонуються такі теми:

- «Цікаве навколо мене» (сфотографувати або замалювати щось незвичайне);

- «Городній чарівник» (проведення дослідів на городніх та садових ділянках);

- «У гості до маленьких друзів» (провести спостереження за комахами, рослинами, тваринами);

- «Загадки підводного світу» (спостереження, фоторепортажі);

- «Мої перші досліди».

Необхідно познайомити батьків з дослідними із застосуванням природних компонентів та явищ: *вітру,*

піску, сонця, каменів, води. Такі досліди зроблять дозвілля дитини насиченим, цікавим, пізнавальним, корисним для художньо-естетичного та фізичного розвитку, підвищать самостійну активну діяльність [3].

Чіткі рекомендації з проведення літнього відпочинку з дітьми дають батькам більше уявлень та ідей для спільних цікавих видів робіт – екскурсій, творчих робіт, а для дітей такий відпочинок дає не лише приємні спогади, але й усвідомлення значущості на шляху до становлення власного світогляду.

Під час навчального року батькам і дітям варто організовувати спільні проекти різної тематики, робити презентації проектів на тематичних тижнях.

Для розвитку творчої та пізнавальної активності дітей батькам потрібно допомагати дітям брати участь у творчих і пізнавальних конкурсах різного рівня.

Підтримка та заохочення батьків на рівні навчальних закладів

Діяльність батьків обов'язково повинна підтримуватися та заохочуватися навчальним закладом. Наведемо приклад одного ЗНЗ, де на сцену виходять не лише діти, якими пишаються, але й їхні батьки. Спеціально для батьків у науково-практичній конференції закладу виділено секцію «Батьківські університети», де батьки діляться досвідом професійної діяльності з дітьми. Кращі батьківські роботи висуваються на класні батьківські читання.

Не так давно вважалося, що діти рівні в інтелектуальному та емоційному плані. Однак реальність показує, що існують відмінності між дітьми і досить суттєві.

Вирізняються діти з більш розвиненим інтелектом порівняно з їхніми однолітками, зі здібностями творчості, з умінням класифікувати, узагальнювати, знаходити взаємозв'язки. Вони постійно перебувають у пошуку відповіді на власні питання, виявляють активність та самостійність. Одним з більш істотних факторів, що впливають на інтелектуальний і особистісний розвиток дитини, є сім'я. Розуміння в сім'ї високого потенціалу дітей є однією з важливих умов для розвитку їх обдарованості.

Таким чином, описана вище система діяльності дозволяє підвищувати правову та педагогічну культуру батьків, а також формувати практичні вміння та навички у вихованні здібних, талановитих дітей, що призводить до взаєморозуміння між дітьми, батьками та вчителями.

Використані літературні джерела

1. Бурменская Г. В., Забродин Ю. М. Одаренные дети / Г. В. Бурменская, Ю. М. Забродин. – М.: Прогресс 1991. – 376 с.

2. Карбанова О. А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: Учебное пособие / О. А. Карбанова. – М.: Гардарики, 2004. – 320 с.

3. Марковская И. М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми / И. М. Марковская. – СПб., 2002.

4. Рычкова В. В. Проблемы воспитания одаренных детей в семье // Молодой ученый. – 2011. – № 10. – Т. 2. – 181–184 с.